

**НӨХӨХ ОЛГОВОР ОЛГОХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН
ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

2022 он

ГАРЧИГ

УДИРТГАЛ

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

ХОЁР.ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

ГУРАВ.ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ НЬ ТООЦОХ ХЭСГЭЭ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

3.1.“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ сонгосон байдал

3.2.“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ сонгосон байдал

3.3.“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ сонгосон байдал

3.4.“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ сонгосон байдал

ДӨРӨВ.ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

4.1.“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

4.2.“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

4.3.“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

4.4.“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

ТАВ.ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

5.1.Үнэлэлт, дүгнэлт

5.2.Зөвлөмж

АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖ

УДИРТГАЛ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт "... хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэр /цаашид "хууль тогтоомж" гэх/-ийг санаачлах, боловсруулах ажиллагааны үндэслэл, чанарыг сайжруулах, түүнд олон нийтийн оролцоог хангах, хууль тогтоомжийн төсөлд тавих шаардлагыг тодорхойлох, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үр нөлөөг үнэлэх замаар хууль дээдлэх ёсыг бэхжүүлэх..." гэж заасан.

Хуулийн дээрх зорилтын хүрээнд 2017 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлсэн Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах үүднээс Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны "Аргачлал батлах тухай" 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан "Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал"-ын дагуу Нөхөх олговор олгох тухай хуульд холбогдох судалгааг хийсэн болно.

Энэхүү судалгаагаар Нөхөх олговор олгох тухай хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлж, уг төслийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах замаар иргэдийн Үндсэн хуулиар олгогдсон хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах бүрэн эрх болон төрөөс нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн хувийн өмчийн эд хөрөнгийг өмчлөх эрхийг хязгаарлах тохиолдолд нөхөх олговор, үнийг төлөх үүргийн хүрээнд Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станцын бүтээн байгуулалтын нөлөөлөлд өртөж эд хөрөнгөөрөө хохирч буй айл өрхөд нэг удаа 30 сая төгрөгийн нөхөх олговор олгох хуулийн төсөл боловсруулахад хууль санаачлагчид дэмжлэг үзүүлэх, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулах талаар зөвлөмж өгөхийг зорьсон болно.

--- оОо ---

НӨХӨХ ОЛГОВОР ОЛГОХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү үнэлгээг Нөхөх олговор олгох тухай хуулийн төслийн зүйл, заалтад Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг илрүүлэн хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад зөвлөмж өгөх, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулах зорилгоор гүйцэтгэв.

Нөхөх олговор олгох тухай хуулийн төслийн /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/ үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-д /цаашид “Аргачлал” гэх/ заасны дагуу дараах үе шатаар хийлээ.

- 1.Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
- 2.Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
- 3.Шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг үнэлэх;
- 4.Үр дүнг үнэлж, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР.ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН ТАЛААР

Үнэлгээнд хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан аргачлалын 2.9 дэх заалтад заасны дагуу 6 шалгуур үзүүлэлтээс дараах 4 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо.

Үүнд:

- 1.Зорилгод хүрэх байдал;
- 2.Практикт хэрэгжих боломж;
- 3.Ойлгомжтой байдал;
- 4.Харилцан уялдаа зэрэг болно.

Шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон байдал:

Зорилгод хүрэх байдал:

Шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх /бүрэн илэрхийлж чадсан эсэх/, хуулийн төслийн зорилго нь Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станцын бүтээн байгуулалтын нөлөөлөлд өртөж эд хөрөнгөөрөө хохирч буй айл өрхөд нэг удаа 30 сая төгрөгийн нөхөх олговор олгоход чиглэгдэж байгааг анхаарч, хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслөөр зохицуулахаар тавьсан зорилгод хүрч чадах эсэхийг үнэлэхээр энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.

Практикт хэрэгжих боломж:

Шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломж байгаа эсэхийг, тухайлбал хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд тухайн хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг шалгахаар энэ шалгуурыг сонгов.

Ойлгомжтой байдал:

Хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдийн хувьд ойлгомжтой, логик дэс дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгахаар энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.

Харилцан уялдаа:

Хуулийн төслийг бүхэлд нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх, төрийн байгууллагын чиг үүрэгтэй давхардсан, зөрчилдсөн эсэхийг шалгахаар энэ шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.

Бусад шалгуур үзүүлэлтийн талаар:

Хуулийн төсөлд иргэдийн эрх чөлөөг хязгаарлах, аж ахуйн нэгжүүдэд шинээр үүрэг хүлээлгэсэн, эсхүл тухайн хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх байгууллагын үйл ажиллагаанд нийцэхгүй зохицуулалт агуулаагүй тул хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал шалгуур үзүүлэлтээр үнэлгээ хийх шаардлагагүй гэж үзсэн болно.

Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гарах зардлын тооцоог тусгайлан хийгдэх тул зардал шалгуур үзүүлэлтийг сонгоогүй болно.

ГУРАВ.ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Энэ хэсэгт уг хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь үнэлэх хэсгээ тогтоож, сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд холбогдох зүйл, заалтыг сонгон авав. Энэхүү зүйл, заалтыг сонгохдоо хууль зүйн хувьд шууд үр дагавар үүсгэж байгаа голлох ач холбогдол бүхий заалтуудыг сонгож авсан. Өөрөөр хэлбэл, тухайн төслийн үр нөлөөг үнэлэхдээ цаг хугацаа, зардал хэмнэх үүднээс хуулийн төсөлд шинээр нэмж орж буй, голлох ач холбогдол бүхий заалтыг сонгож, тухайн сонгож буй зүйл, заалтын үр нөлөөг судлах болно.

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу хуулийн төслөөс үр нөлөөг нь тооцох хэсгээ тогтоосон шалгуур үзүүлэлт тус бүрээр авч үзвэл:

“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах үндэслэл, шаардлагад хуулийн төслийн зохицуулалт нь нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц зохицуулалтыг сонгов.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд:

1.Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барьж байгуулах байршил, хилийн зааг дотор амьдарч буй, тус төслийн нөлөөлөлд өртсөн орон нутгийн айл өрх тус бүрд нэг удаа 30 сая төгрөгийн нөхөх олговор олгох,

2.Нөхөх олговрыг улсын төсвөөс бус, төслийн санхүүжилтийн үлдэгдэл хөрөнгөнөөс гаргуулах гэсэн эдгээр асуудалд хуулийн төслийн зорилго чиглэгдэж байна.

Аливаа хуулийн зохицуулалт нь хуулийн төсөл боловсруулах болсон хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн байх ёстой учраас нэн түрүүнд хуулийн төслийн зорилгыг хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дурдсан үндэслэл, шаардлага болон зорилготой харьцуулан дараах байдлаар үнэлэх хэсгээ тогтоолоо.

Хуулийн төслийн хэрэгцээ, шаардлага /Хуулийн төслийн үзэл баримтлалаас/	Хуулийн төслийн зорилго
Монгол Улс эрчим хүчний хараат байдлаас ангижрах, баруун бүсийн эрчим хүчний өсөн нэмэгдэж байгаа хэрэгцээг найдвартай эх үүсвэрээр хангах, импортын өндөр үнэтэй цахилгаан эрчим хүчийг дотоодын хямд эрчим хүчээр орлуулах зорилтын хүрээнд баруун бүсийн эрчим хүчний системийн горимын тохируулгын үүрэг гүйцэтгэх олон талын ач холбогдол бүхий 90 МВт-ын суурилагдсан хүчин чадал бүхий усан цахилгаан станцыг Ховд аймгийн Эрдэнэбүрэн, Мянгад сумдын нутагт барьж байгуулахаар болсон билээ. Гэвч энэхүү бүтээн байгуулалтын төслийн нөлөөнд Баян-Өлгий аймгийн Баяннуур сум, Увс аймгийн Өмнөговь сумын нийт 270 айл өрхийн 1251 иргэн өртөж, амьжиргаанаасаа салах, эд хөрөнгөөрөө хохирох нөхцөл байдал тулгарсан. Энэ нь Монгол Улсын иргэний Үндсэн хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийг шууд зөрчиж байгаа тул Үндсэн хуульд заасны дагуу төрөөс эдгээр иргэдэд нэг удаагийн нөхөх олговор зайлшгүй олгох шаардлагатай болж байна. Өнөөдөр Монгол Улсын эдийн засгийн нөхцөл байдал гадаад нөлөөний улмаас хүндрэлтэй тулгарсан тул нөхөх олговрыг улсын төсвөөс гаргах боломж хязгаарлагдмал юм. Иймээс Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Засгийн газар хоорондын “Зээлийн ерөнхий хэлэлцээр”-	1.Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барьж байгуулах байршил, хилийн зааг дотор амьдарч буй, тус төслийн нөлөөлөлд өртсөн орон нутгийн айл өрх тус бүрд нэг удаа 30 сая төгрөгийн нөхөх олговор олгох, 2.Нөхөх олговрыг улсын төсвөөс бус, төслийн санхүүжилтийн үлдэгдэл хөрөнгөнөөс гаргуулах

ээр шийдвэрлэгдсэн Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станцын бүтээн байгуулалтын санхүүжилт 288.5 сая ам.долларын үлдэгдэл хөрөнгөнөөс эдгээр 270 айл өрхийн иргэдэд олгох нөхөх олговрын асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой байна.

Дээр дурдсан хууль зүйн болон практик шаардлагуудыг үндэслэн Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барьж байгуулах байршил, хилийн зааг дотор амьдарч буй, тус төслийн нөлөөлөлд өртсөн орон нутгийн иргэдэд нэг удаа 30 сая төгрөгийн нөхөх олговор олгох тухай асуудлыг тодорхой зохицуулсан Нөхөх олговор олгох тухай хуулийн төслийг боловсруулна.

Түүнчлэн хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийн зорилгыг хангахад чиглэсэн эсэхийг үнэлэх үүднээс хуулийн төслийн зорилго, зорилтод хүрэхэд чиглэсэн дараах зохицуулалтын үр нөлөөнд үнэлгээ өгөхөөр сонголоо.

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгож авав.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн Дөрөвдүгээр бүлэг болон Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны “Аргачлал батлах тухай” 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэх, түүнчлэн хуулийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгож авлаа.

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

ДӨРӨВ.ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Өмнөх үе шатанд хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгож, үр нөлөөг үнэлэх хэсгүүдийг тогтоосон. Энэ үе шатанд тэдгээр үзүүлэлтүүдэд тохирох дараах шалгах хэрэгслээр үр нөлөөг үнэлэв. Үүнд:

	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг	Зорилгод дүн шинжилгээ хийх

		бүхэлд нь	
2	Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг бүхэлд нь	Холбогдох зохицуулалтын практик нөхцөл байдалд шинжилгээ хийх
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг бүхэлд нь	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24, 27, 29, 30 дугаар зүйл болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал ¹ -д заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах
4	Харилцан уялдаа	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг бүхэлд нь	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1 болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах

4.1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дурдсан хэрэгцээ, шаардлагыг хуулийн төсөлд томъёолсон зорилго, зорилт болон зохицуулалттай харьцуулан үзлээ.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дурдсан хэрэгцээ, шаардлагыг хураангуйлан авч үзвэл Эрдэнэбүрэнгийн усан цахилгаан станц барьж байгуулах байршил, хилийн зааг дотор амьдарч буй, тус төслийн нөлөөлөлд өртсөн орон нутгийн айл өрх тус бүрд нэг удаа 30 сая төгрөгийн нөхөх олговор олгоход хуулийн төслийн зорилго оршиж байна.

Иймд хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийн зорилгыг хангахад чиглэсэн эсэх, тэдгээр нь зорилгыг хангах боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэлэхээр хуулийн төслийн зорилгыг сонгож авсан дараах зохицуулалттай харьцуулан дүн шинжилгээ хийлээ.

3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1. Энэ хууль нь энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төсөл хэрэгжих газрын байршил дотор амьдарч байгаа орон нутгийн иргэн, айл өрхөд хамаарна.

4 дүгээр зүйл. Нөхөх олговрын эх үүсвэр

4.1. Нөхөх олговрыг энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн санхүүжилтээс олгох бөгөөд Засгийн газар төслийн санхүүжилтийн нийт үлдэгдлээс нөхөх олговорт ногдох хэсгийг тооцож Засгийн газрын тусгай санд хуримтлуулна.

5 дугаар зүйл. Нөхөх олговрын хэмжээ

¹ Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралт.

5.1.Энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн нөлөөлөлд өртөх нэг өрхөд ногдох нөхөх олговрын хэмжээ нь 30 сая төгрөг байна.

6 дугаар зүйл.Нөхөх олговор олгох журам

6.1.Энэ хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан нөхөх олговор олгох журмыг Засгийн газар батална.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлд “4.Төр газрын эзэнд газартай нь холбогдсон үүрэг хүлээлгэх, улсын тусгай хэрэгцээг үндэслэн нөхөх олговортойгоор газрыг солих буюу эргүүлэн авах, уг газрыг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль хамгаалал, үндэсний аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд харшаар ашиглавал хураан авч болно” гэж, Арван зургадугаар зүйлд “Монгол Улсын иргэн дараахь үндсэн эрх, эрх чөлөөг баталгаатай эдэлнэ:

З/хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах эрхтэй. Хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно. Төр, түүний эрх бүхий байгууллага нь нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн хувийн өмчийн эд хөрөнгийг дайчлан авбал нөхөх олговор, үнийг төлнө” гэж тус тус заасан тул хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлд “Эрдэнэбүрэнгийн 90 МВт-ын хүчин чадалтай усан цахилгаан станцын бүтээн байгуулалтын төслийн нөлөөлөлд өртөх орон нутгийн иргэдэд нөхөх олговор олгох” гэж заасан нь холбогдох хууль тогтоомж болон хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дурдсан зорилгыг хангаж байна.

Үнэлгээ: Энэ хэсэгт дурдсан хуулийн төслийн заалтууд нь хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дурдсан шалтгаан, нөхцөлийг шийдвэрлэх боломжтой буюу тавигдсан зорилгод хүрэх боломжтой гэж үзэж байна.

4.2.“Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

Хуулийн төслийн холбогдох заалтыг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, төсөлд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлэх боломж байгаа эсэхийг дараах хүснэгтээс үзнэ үү.

Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн заалт
Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх	4 дүгээр зүйл.Нөхөх олговрын эх үүсвэр 4.1.Нөхөх олговрыг энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн санхүүжилтээс олгох бөгөөд Засгийн газар төслийн санхүүжилтийн нийт үлдэгдлээс нөхөх олгоорт ногдох хэсгийг тооцож Засгийн газрын тусгай санд хуримтлуулна. 6 дугаар зүйл.Нөхөх олговор олгох журам 6.1.Энэ хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан нөхөх олговор олгох журмыг Засгийн газар батална. Үнэлгээ:

	Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд “Хуулийн биелэлтийг зохион байгуулж хангах талаархи Засгийн газрын бүрэн эрх”, 30 дугаар зүйлээр “Засгийн газрын шийдвэр гаргах” бүрэн эрхийг хуульчилсан байдаг. Иймд хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа. Засгийн газар хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломжтой байна.
--	---

4.3.“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавигдах нийтлэг шаардлагыг дараах хүснэгтээс үзнэ үү.

No	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавигдах нийтлэг шаардлага	Хариулт
1	29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ уг шаардлагыг хангасан
2	29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ уг шаардлагыг хангасан
3	29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Тийм асуудал тусгаагүй байна
4	29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ уг шаардлагыг хангасан
5	29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Хуулийн төсөл уг шаардлагыг хангасан
6	29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ уг шаардлагыг хангасан
7	29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ уг шаардлагыг хангасан
8	29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох,	Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ уг шаардлагыг хангасан

	харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	
9	29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	Уг төсөлд тусгах шаардлагагүй бөгөөд энэ заалт байхгүй
	29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагагүй.
	29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ уг шаардлагыг хангасан

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавигдах нийтлэг шаардлагыг дараах хүснэгтээс үзнэ үү

No	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйл.Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	Хариулт
1	30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Уг шаардлагыг хангасан
2	30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан
3	30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Уг шаардлагыг хангасан
4	30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Уг шаардлагыг хангасан
5	30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Уг шаардлагыг хангасан

Хуулийн төслийн зүйл, заалт нь хэрэгжүүлэх, хэрэглэх этгээдүүдэд ойлгомжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг хүснэгт 6-аас үзнэ үү.

Хүснэгт 6

No	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийн заалт
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдийн хувьд	1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт 1.1.Энэ хуулийн зорилт нь Эрдэнэбүрэнгийн 90 МВт-ын хүчин чадалтай усан цахилгаан станцын

	ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар боловсруулагдсан эсэх	бүтээн байгуулалтын төслийн нөлөөлөлд өртөх орон нутгийн иргэдэд нөхөх олговор олгохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино. 2 дугаар зүйл.Хууль тогтоомж 2.1.Нөхөх олговор олгох тухай хууль нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Эрчим хүчний тухай хууль, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль, Газрын тухай хууль, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хууль, энэ хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ. 3 дугаар зүйл. Хуулийн үйлчлэх хүрээ 3.1.Энэ хууль нь энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төсөл хэрэгжих газрын байршил дотор амьдарч байгаа орон нутгийн иргэн, айл өрхөд хамаарна. 4 дүгээр зүйл.Нөхөх олговрын эх үүсвэр 4.1.Нөхөх олговрыг энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн санхүүжилтээс олгох бөгөөд Засгийн газар төслийн санхүүжилтийн нийт үлдэгдлээс нөхөх олговорт ногдох хэсгийг тооцож Засгийн газрын тусгай санд хуримтлуулна. 5 дугаар зүйл.Нөхөх олговрын хэмжээ 5.1.Энэ хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасан төслийн нөлөөлөлд өртөх нэг өрхөд ногдох нөхөх олговрын хэмжээ нь 30 сая төгрөг байна. 6 дугаар зүйл.Нөхөх олговор олгох журам 6.1.Энэ хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан нөхөх олговор олгох журмыг Засгийн газар батална. Үнэлгээ: Дээрх зохицуулалт түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдийн хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар боловсруулагдсан.
--	--	--

4.4.“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлсэн талаар

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад

хариулах замаар уялдаа холбоог шалгахын тулд хуулийн төслийн бүх заалтын хүрээнд үзэхээр тооцлоо. Аргачлалын 4.10-т заасан шаардлага, шалгуурын дагуу үнэлснийг хүснэгтээс үзнэ үү.

No	Асуулт	Хариулт	Дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Хуулийн төсөл бүхэлдээ энэхүү шаардлагыг хангасан байна.
2	Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх	Тийм	Хуулийн төсөл бүхэлдээ энэхүү шаардлагыг хангасан байна.
3	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Хуулийн төсөл бүхэлдээ энэхүү шаардлагыг хангасан байна.
4	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Хуулийн төсөл бүхэлдээ энэхүү шаардлагыг хангасан байна.
5	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх	Үгүй	Хуулийн төслийн хүрээнд давхардал илрээгүй.
6	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх	Тийм	Хуулийн төсөл бүхэлдээ энэхүү шаардлагыг хангасан байна.
7	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх	Үгүй	Хуулийн төслийн хүрээнд орхигдуулсан зохицуулалт илрээгүй.
8	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх	Үгүй	Давхардал илрээгүй.
9	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх	Үгүй	Төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор ямар нэгэн чиг үүрэг хэрэгжүүлэх боломжгүй байдаг.
10	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх	Үгүй	Хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоогоогүй.
12	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх	Үгүй	Иргэний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт илрээгүй.
13	Хуулийн төслийн зүйл, заалт	Тийм	Хуулийн төсөл жендерийн

	жендерийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх		тэгш байдлыг хөндөөгүй байна.
14	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх	Үгүй	Өрсөлдөөнийг хязгаарлахад чиглэсэн зохицуулалт илрээгүй.
15	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх	Үгүй	Хуулийн төслөөс ийм төрлийн заалт илрээгүй болно.
16	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Үгүй	Энэ хуулиар аливаа этгээдэд хариуцлага хүлээлгэх асуудал тусгагдаагүй.

Дээрх үнэлгээнээс дүгнэж үзвэл хуулийн төслийн зүйл заалт өөр хоорондоо болон Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой давхардал үүсгээгүй байна гэж үзлээ.

ТАВ.ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Хуулийн төсөл нь дэвшүүлсэн зорилгоо хангасан эсэх, практикт хэрэгжих боломжтой эсэх, бусад хуулиудтай хэрхэн уялдсан, хуулийн төслийн найруулга, хэл зүй ойлгомжтой эсэх гэсэн шалгуур үзүүлэлт тус бүрийн дагуу хийсэн үнэлэлтийг нэгтгэн дараах Дүгнэлтийг хийж, Зөвлөмж боловсрууллаа.

5.1.ҮНЭЛЭЛТ, ДҮГНЭЛТ

Нөхөх олговор олгох тухай хуулийн үзэл баримтлал болон хуулийн төсөлтэй танилцаж, үр дагавар үүсгэж байгаа гол ач холбогдолтой гэсэн заалтуудыг сонгох болон бүхэлд нь авч үзэж, аргачлалд заасан үе шат бүрийн дагуу хийгдсэн ажиллагааны хүрээнд энэ дүгнэлтийг гаргаж байна:

1.Зорилгод хүрэх байдал шалгуур үзүүлэлтээр:

Хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийг боловсруулах болсон хэрэгцээ, шаардлага, үндэслэлүүдтэй нийцэж байх байгаа болон үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг бүрэн илэрхийлж чадсан эсэхэд, мөн хуулийн төслийн зорилгыг уг хуулийн бусад зохицуулалт хангаж, илэрхийлж чадахаар бүрэн, гүйцэт томъёологдсон эсэхэд үнэлгээ хийхэд зорилгодоо хүрэх шалгуур үзүүлэлтэд нийцсэн гэж дүгнэж байна.

2.Практикт хэрэгжих боломж шалгуур үзүүлэлтээр:

Хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхэд хувьд түүнийг хэрэгжүүлэх этгээд тодорхой, тэдгээр этгээдэд тухайн хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж байгаа тул практикт хэрэгжих боломж шалгуур үзүүлэлтэд нийцсэн гэж дүгнэж байна.

3.Ойлгомжтой байдал шалгуур үзүүлэлтээр:

Хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхэд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25,

28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан гэж үзэж байна.

4.Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтээр:

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар шалгасан. Харилцан уялдаатай бадлыг хангасан байна.

5.2.3ӨВЛӨМЖ

Нөхөх олговор олгох тухай хуулийн төслийн үр нөлөөг тооцох ажиллагааны үр дүнд гарсан дүгнэлтэд үндэслэн энэхүү хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан тандан судалсан тайлан, хуулийн төслийн үзэл баримтлал, төсөл, танилцуулга, төслийн үр нөлөөг тооцсон үнэлгээний тайлан, зардлын тооцоо зэрэг холбогдох бүрдлийн хамт уг хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй байна.

---oOo---

АШИГЛАСАН ЭХ СУРВАЛЖИЙН ЖАГСААЛТ

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль;
2. Хууль тогтоомжийн тухай хууль;
3. Засгийн газрын 2016 оны 01 дүгээр сарын 25-ны өдрийн “Аргачлал батлах тухай” 59 дүгээр тогтоол.

---oOo---